

ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 9.12.2021 г.
COM(2021) 778 final

**СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА,
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА
НА РЕГИОНИТЕ**

**Изграждане на икономика, която работи за хората: план за действие за
социалната икономика**

{SWD(2021) 373 final}

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Всеки ден около 2,8 милиона субекта от сферата на социалната икономика в Европа¹ предлагат конкретни и иновативни решения на основните предизвикателства, пред които сме изправени. Те създават и запазват качествени работни места, допринасят за социалното приобщаване и приобщаването към пазара на труда на групите в уязвимо положение и за създаването на равни възможности за всички, стимулират устойчивото икономическо и промишлено развитие, насърчават активното участие на гражданите в нашите общества, изпълняват важна роля в европейските социални системи и съживяват селските² и обезлюдените райони в Европа³.

По време на пандемията от COVID-19 много субекти от сферата на социалната икономика бяха на първа линия в борбата с кризата. Те произвеждаха маски за лице, подкрепяха цифровото обучение онлайн, подпомагаха нуждаещите се хора и предоставяха основана на близостта подкрепа в местните общности.

Някои части от социалната икономика допринасят за **екологичния и цифровия преход** чрез осигуряване на устойчиви стоки и услуги и преодоляване на цифровото разделение. Техните основани на участието бизнес модели, в рамките на които се отчитат потребностите на гражданите, служителите и други заинтересовани страни, спомагат да се гарантира, че преходите са справедливи.

Освен това социалната икономика допринася за разнообразието от структури на дружествата в Европа, като насърчава осигуряването на по-голям избор за потребителите и на по-високо качество на продуктите/услугите. Приносът на социалната икономика към БВП е значителен в държавите, в които е най-развита, например 10 % във Франция⁴. Поради тази причина тя бе включена като основата на екосистемата „Икономика на близостта и социална икономика“ — една от 14-те промишлени екосистеми, определени в актуализацията на промишлената стратегия на ЕС⁵.

Социалната икономика може да спомогне за прилагането на принципите на Европейския стълб на социалните права и за изпълнението на неговия план за действие за 2021 г. и на водещите цели за 2030 г., например повишаването на равнището на заетост и намаляването на броя на хората, изложени на риск от бедност и социално изключване. В сферата на социалната икономика работят около 13,6 милиона души; платената заетост варира между 0,6 и 9,9 % в отделните

¹ Фигура, обхващаща ЕС-28. Вж. Европейски икономически и социален комитет, *Recent evolutions of the Social Economy in the European Union (Развитие на социалната икономика в Европейския съюз през последните години)*, Monzon J. L. и Chaves R., 2017 г., стр. 66.

² Вж. Дългосрочната визия за селските райони на ЕС, COM(2021) 345 final.

³ Krlev G., Pasi G., Wruk D., Bernhard M., *Reconceptualizing the Social Economy* (Промяна в концептуализацията на социалната икономика), Stanford Social Innovation Review, 2021 г.

⁴ <https://www.economie.gouv.fr/leconomie-sociale-et-solidaire>

⁵ В актуализираната промишлена стратегия на ЕС се предлагат 14 промишлени екосистеми, чрез които да се отчетат новите обстоятелства след кризата, предизвикана от COVID-19, като целта е стимулиране на трансформацията към по-устойчива, цифрова, издръжлива и конкурентоспособна в световен мащаб икономика, COM(2021) 350 final.

държави членки⁶. Това демонстрира неравномерното развитие на социалната икономика в рамките на ЕС, но също така показва, че в някои държави членки и региони съществува **значителен неизползван икономически потенциал и потенциал за създаване на работни места в сферата на социалната икономика**, ако се въведат подходящи мерки.

Социалната икономика допълва действията на държавите членки за осигуряване на качествени социални услуги по разходоефективен начин. Тя също така допълва усилията им за интегриране на младите хора и на групите в неравностойно положение (например хора с увреждания, възрастни хора, трайно безработни лица, лица с мигрантски произход или от малцинствени групи от гледна точка на расата или етническия произход (по-специално роми), самотни родители) на пазара на труда и в обществото като цяло⁷. Например социалната икономика помага за изграждането на мостове, чрез които хората с увреждания да намерят заетост на отворения пазар на труда, и осигурява услуги от критично значение за подпомагане на независимия живот на тези хора. Освен това социалната икономика спомага за подобряване на равенството между половете. От една страна, много жени разполагат с достъп до пазара на труда чрез работни места, създадени от социалната икономика, а от друга страна, социалните услуги и услугите за полагане на грижи, които се предоставят от социалната икономика, позволяват на жените да получат достъп до по-широк пазар на труда.

По подобен начин социалната икономика допринася за **постигането на целите за устойчиво развитие (ЦУР)⁸ на равнището на ЕС и в световен план**. Причината за това е, че дейността на социалната икономика допринася в световен мащаб за намаляване на бедността, стимулиране на прехода към устойчиви градове и общности, отговорно потребление и производство и устойчиво финансиране. Поради това съвместните организации и организациите с нестопанска цел представляват ключов стълб на социалната и икономическата устойчивост на Европа⁹.

Социалната икономика разполага с потенциала да преобрази икономиката след COVID чрез приобщаващи и устойчиви икономически модели, водещи до по-справедлива екологична, икономическа и социална трансформация.

Механизмът за възстановяване и устойчивост осигурява значителни възможности за държавите членки за осъществяване на реформи и инвестиции чрез социално и приобщаващо предприемачество. Освен това някои държави членки определиха социалната икономика и приобщаващото предприемачество като приоритети в своите национални планове за възстановяване и устойчивост. Комисията ще наблюдава и подпомага държавите членки при изпълнението на техните планове.

Социалната икономика има ключова роля в прехода към по-красиви, устойчиви и приобщаващи жилищни пространства и начини на живот, утвърждавани от **новия**

⁶ Вж. Европейски икономически и социален комитет, *Развитие на социалната икономика в Европейския съюз през последните години*, Monzon J. L. и Chaves R., 2017 г., стр. 69.

⁷ Значението на социалната икономика е отбелязано и в Плана за действие на Комисията относно интеграцията и приобщаването за периода 2021—2027 г. (COM(2020) 758 final).

⁸ <https://sdgs.un.org/goals>

⁹ COM(2020) 493 final.

европейски „Баухаус“¹⁰, като въвежда нови трансдисциплинарни подходи и решения, съобразени с потребностите и стремежите на местните общности.

Част от този потенциал обаче все още не се използва в достатъчна степен. Социалната икономика остава непозната за твърде много хора¹¹. Много потребители желаят да купуват по-отговорно¹² от гледна точка на източниците на закупуваните от тях стоки и услуги, но не знаят непременно как. Субектите от сферата на социалната икономика невинаги разполагат с лесен достъп до „търпелив“ и дългосрочен инвестиционен капитал. Публичните органи не използват пълноценно нито съществуващите възможности за улесняване на достъпа на социалните предприятия до обществени поръчки или финансиране, нито гъвкавостта, която предлагат настоящите правила на ЕС за държавната помощ. Тъй като не са достатъчно разбрани и признати, субектите от сферата на социалната икономика са изправени пред трудности при развитието и разрастването на своите дейности и по този начин са възпрепятствани от постигането на още по-голямо икономическо и социално въздействие. Те се нуждаят от повече и по-добра подкрепа, за да се разрастват и процъфтяват.

За да се оптимизира потенциалът на социалната икономика на единния пазар, следва да се положат повече усилия за възпроизвеждане на успешните резултати в различни държави членки и по възможност за подпомагане на социалните предприятия на местно равнище да се разраснат до европейско равнище, включително чрез използването на цифрови инструменти.

Настоящият план за действие има за цел да увеличи социалните иновации, да подкрепи развитието на социалната икономика и да засили капацитета ѝ за социална и икономическа трансформация. В него се предлагат редица действия за периода 2021—2030 г. Той се основава на Инициативата за социалното предприемачество¹³ (ИСП) и на Инициативата за подкрепа на стартиращи и разрастващи се предприятия¹⁴. Планът за действие бе изготвен чрез открит и приобщаващ процес, продължил две години¹⁵.

2. ОПРЕДЕЛЯНЕ НА СОЦИАЛНАТА ИКОНОМИКА

Социалната икономика обхваща редица субекти с различни бизнес и организационни модели. Те извършват дейност в множество различни икономически сектори: селско стопанство, горско стопанство и рибарство, строителство, повторно използване и ремонт, управление на отпадъците, търговия на едро и дребно, енергетика и климат, информация и комуникации, финансови и

¹⁰ COM(2021) 573 final.

¹¹ Понятието за социална икономика получава слабо признание или изобщо не получава признание в поне 10 държави от ЕС. Вж. Европейски икономически и социален комитет, *Развитие на социалната икономика в Европейския съюз през последните години*, Monzon J. L. и Chaves R., 2017 г., стр. 35.

¹² Например [проучване на Евробарометър](#) от март 2020 г. показва наличието на общоприето схващане, че един от най-ефективните начини за справяне с проблемите на околната среда е „промяна в начина ни на потребление“ и „промяна в начина ни на производство и търговия“.

¹³ COM(2011) 682 final.

¹⁴ COM(2016) 733 final.

¹⁵ SWD(2021) 373.

застрахователни дейности, дейности, свързани с недвижими имоти, професионални, научни и технически дейности, образование, дейности във връзка с човешкото здраве и социалните въпроси, изкуства, култура и медии.

В контекста на настоящия план за действие и свързаните с него инициативи на ЕС социалната икономика обхваща субектите, които споделят следните основни общи принципи и характеристики: отдаване на предимството на хората, както и на социалните и/или екологичните цели пред печалбата, реинвестиране на по-голямата част от печалбите и излишъците с цел осъществяване на дейности в интерес на членовете/потребителите („колективен интерес“) или на обществото като цяло („общ интерес“) и демократично и/или основано на участието управление.

Традиционно **понятието „социална икономика“** се отнася до четири основни вида субекти, които предоставят стоки и услуги на своите членове или на обществото като цяло: кооперации, взаимоспомагателни дружества, сдружения (включително благотворителни организации) и фондации. Това са частни субекти със специфични правни форми, независими от публичните органи.

В днешно време **социалните предприятия**¹⁶ като цяло се считат за част от социалната икономика. Дейността на социалните предприятия се състои в предоставяне на стоки и услуги за пазара по предприемачески и често иновативен начин, като търговската им дейност е свързана със социални и/или екологични цели. Като цяло печалбите се реинвестират с оглед на постигането на обществената цел на тези предприятия. Освен това системата им на организация и собственост следва демократични или основани на участие принципи или е насочена към постигането на социален напредък¹⁷. Социалните предприятия приемат различни правни форми в зависимост от националния контекст.

Някои заинтересовани страни, държави и международни организации¹⁸ също така използват понятия като „предприятия на социалната икономика“, „социални и основани на солидарност предприятия“ и „трети сектор“ за обозначаването на субекти от сферата на социалната икономика. Социалните предприятия за трудова интеграция са често срещан вид социално предприятие в цяла Европа. Те са специализирани в осигуряването на възможности за работа на хора в неравностойно положение.

Повечето от действията, предложени в настоящия план за действие, се отнасят до всички субекти от сферата на социалната икономика, но е възможно някои от тях да са специфични за конкретна категория.

¹⁶ След стартирането на ИСП понятието „социално предприятие“ е използвано в редица правни текстове на ЕС за целите на финансирането. Вж. определенията в Регламент (ЕС) № 1296/2013 относно Програма на Европейския съюз за заетост и социални иновации; Регламент (ЕС) № 346/2013 относно европейски фондове за социално предприемачество; Регламент (ЕС) 2021/1057 за създаване на Европейския социален фонд плюс.

¹⁷ COM(2011) 682 final.

¹⁸ Например Международната организация на труда.

3. СЪЗДАВАНЕ НА ПОДХОДЯЩА РАМКА С ЦЕЛ ПРОЦЪФТЯВАНЕ НА СОЦИАЛНАТА ИКОНОМИКА

3.1. Разработване на политическа рамка и правна уредба

Данните сочат колко е важно да се подобри „благоприятната среда“ с цел процъфтяване на социалната икономика. Както се потвърждава от научните изследвания¹⁹ и заинтересованите страни²⁰, политическата рамка и правната уредба представляват съществена част от тази среда, но адаптирането им към нуждите на социалната икономика не е лесна задача.

Междусекторният характер на социалната икономика и фактът, че тя обхваща различни видове субекти, представляват значими предизвикателства за публичните органи, като затрудняват разработването на ефективен подход. Рядко се срещат единни и ясни звена за контакт с публичните администрации. За субектите от сферата на социалната икономика често се оказва сложно да изберат правна форма измежду различни варианти, които не са напълно съобразени с техните нужди.

Разработването на съгласувани рамки за социалната икономика предполага отчитане на нейния специфичен характер и нужди от гледна точка на множество хоризонтални и секторни политики и разпоредби, например във връзка с данъчното облагане, обществените поръчки, конкуренцията, социалния пазар и пазара на труда, образованието, уменията и обучението, здравеопазването и услугите за полагане на грижи, подкрепата за малките и средните предприятия (МСП), кръговата икономика и т.н.

Например **данъчното облагане** е важна политика за социалната икономика. Едва няколко държави са разработили специфична и последователна рамка за данъчно облагане на социалните предприятия. Много от тях осигуряват стимули, които варират от освобождаване от корпоративен данък върху неразпределената печалба до освобождаване от ДДС или намалени ставки на ДДС, намалени/обхванати от субсидии разходи за социално осигуряване или данъчни облекчения за частни и институционални донори²¹. Достъпът до тези стимули обаче може да бъде сложен и невинаги съществува подходяща координация между отделните действия.

Секторните публични политики също са от значение за субектите от сферата на социалната икономика, тъй като те са важни партньори на публичните органи при предоставянето на **социални и здравни услуги и услуги за полагане на грижи**. С

¹⁹ Например Jenkins, Hamish, Ilcheong Yi, Samuel Bruelisauer и Kamení Chaddha. *Guidelines for Local Governments on Policies for Social and Solidarity Economy* (Насоки за местните власти относно политиките за социална и основана на солидарността икономика), Институт на ООН за изследване на социалното развитие, Женева, 2021 г., Сътрудничество между ЕС и ОИСР в областта на социалното предприемачество (например [инструмента за по-добра политика в областта на предприемачеството](#), политически обзори и задълбочени прегледи на политиката за държавите членки) и Европейска комисия, *Social enterprises and their ecosystems in Europe - Comparative synthesis report* (Социалните предприятия и техните екосистеми в Европа — Сравнителен обобщаващ доклад), изготвен от Borzaga C., Galera G., Franchini B., Chiomento S., Nogales R. и Carini C., Люксембург, 2020 г.

²⁰ SWD(2021) 373.

²¹ Европейска комисия, *Social enterprises and their ecosystems in Europe - Comparative synthesis report* (Социалните предприятия и техните екосистеми в Европа — Сравнителен обобщаващ доклад), изготвен от Borzaga C., Galera G., Franchini B., Chiomento S., Nogales R. и Carini C., Люксембург, 2020 г., стр. 177.

оглед на застаряването на населението икономиката на грижите се разраства, като осигурява възможности за работа. Въпреки това работниците, които предоставят услуги в тези сектори (чиято работна сила се състои предимно от жени), са изправени пред множество предизвикателства, свързани с ниски заплати и несигурни условия на труд. Наред с другото, обявената за 2022 г. нова европейска стратегия за полагане на грижи ще осигури възможност за стимулиране на икономиката на грижите чрез повишаване на видимостта на значителната добавена стойност на социалната икономика в този сектор, включително с цел подобряване на условията на труд.

При разработването на подходящата политическа рамка и правна уредба **публичните органи трябва да вземат предвид разнообразието от правни форми, обхванати от социалната икономика.** Въпреки че кооперациите, взаимоспомагателните дружества, фондациите, сдруженията и социалните предприятия имат много общи черти, те все пак преследват различни цели, функционират по различен начин и са изправени пред специфични пречки.

В рамките на социалната икономика **кооперациите** представляват добре установена форма на бизнес модел на социалната икономика. Те се управляват от производители, ползватели или работници и функционират съгласно правилото „един член — един глас“²². Кооперациите се оказаха способни да се адаптират във времето и във всички сектори, предлагайки иновативни решения на обществените предизвикателства. Въпреки това кооперациите съобщават, че поради структурата им на собственост за тях е по-трудно да се възползват от капиталови инвестиции. Специфичната финансова и нефинансова подкрепа може да има решаваща роля при създаването на кооперации в контекста на изкупуването на дадено дружество от работниците²³, така че работните места да се запазят и да продължи осъществяването на жизнеспособна икономическа дейност.

Взаимоспомагателните дружества съобщават, че в съществуващите правила не се отчита в достатъчна степен техният нестопански характер. Поради тази причина **Комисията ще повиши осведомеността сред националните органи относно специфичните особености на взаимоспомагателния модел** и възможностите за намаляване на административната тежест²⁴.

Фондациите и сдруженията от сферата на социалната икономика обясняват, че срещат трудности при пълноценното използване на предимствата на единния пазар. Например **сдруженията** са изправени пред ограничения при осъществяването на трансгранични дейности. Този въпрос е разгледан в доклада на

²² През 2003 г. бе създадена правна форма на ЕС за европейско кооперативно дружество (Регламент (ЕО) № 1435/2003). С този регламент се създава форма на европейска кооперация, която подпомага кооперациите, осъществяващи дейност в повече от една държава от ЕС. Той също така осигурява правно основание за други дружества, които желаят да се групират заедно. Регламентът се допълва от Директива 2003/72/ЕО на Съвета за допълване на Устава на Европейското кооперативно дружество относно участието на работниците и служителите.

²³ Изкупуването на дадено дружество от работниците може да представлява ефективен начин за преодоляване на криза в дружеството, както и на проблемите, свързани с предприятия, които се предават между поколенията.

²⁴ Например Комисията ще обясни по какъв начин може да бъде намалена административната тежест за взаимозастрахователните дружества в съответствие с подобрената рамка за пропорционалност, предложена в рамките на прегледа на „Платежоспособност II“ (COM(2021) 581).

Европейския парламент с препоръки към Комисията за създаването на европейски устав за трансграничните сдружения и организации с нестопанска цел, който се очаква да бъде приет скоро²⁵. За да разбере по-добре проблемите, пред които са изправени сдруженията, **Комисията ще започне проучване за осигуряване на сравнителен анализ на правните режими и положението във връзка със сдруженията в ЕС.**

По подобен начин **фондациите** съобщават за проблеми във връзка с данъчното третиране на трансграничните дарения за организации с общественополезна цел²⁶ в други държави членки. Съгласно залегналите в Договора принципи за свободното движение на капитал и за недискриминация²⁷ и съответните решения на Съда на Европейския съюз²⁸ донорите трябва да изготвят анализ на съпоставимостта във всеки отделен случай²⁹, за да се възползват от данъчно облекчение за своите трансгранични дарения. На практика обаче прилаганите от държавите членки процедури увеличават административните разходи и тези за привеждане в съответствие и пораждат несигурност както за филантропските организации, така и за донорите. Европейската комисия може да започне производства за установяване на неизпълнение на задължения от съответната държава членка в случаите, когато пречките пред трансграничните дейности произтичат от липса на транспониране или от нарушаване или неправилно прилагане на правото на ЕС.

От 2011 г. насам няколко държави членки са въвели целеви **правни уредби и политики** във връзка със социалните предприятия и/или социалната икономика³⁰. Освен че това допринесе за тяхното признаване, в някои случаи то доведе и до други положителни промени, като например създаването на специални звена в министерствата и засилен диалог между заинтересованите страни и публичните органи. **В някои държави бяха разработени етикети или системи за сертифициране**, които могат да бъдат от полза за субектите от сферата на социалната икономика и да улеснят достъпа им до специални политики и

²⁵ Доклад въз основа на член 225 от ДФЕС (процедура по законодателна инициатива), референтен номер 2020/2026(INL), Комисия по правни въпроси — доклад Lagodinsky.

²⁶ Организацията с общественополезна цел са субекти със статут, който им позволява да получават обвързани с данъчни стимули подаръци от физически лица и корпорации или да се ползват пряко от данъчни облекчения във връзка с техните дейности. За да получи даден субект такъв статут, той трябва да отговаря на редица изисквания, които могат да бъдат разделени на три общи категории: изисквания за нестопанска цел, изисквания за достойна цел и изисквания за общественополезна цел (т.е. да облагодетелстват голяма и достатъчно приобщаваща част от обществеността). Вж. ОИСР, *Taxation and Philanthropy* (Данъчно облагане и филантропия), OECD Tax Policy Studies № 27, Париж, 2020 г.

²⁷ Тези принципи са потвърдени в следните решения на Съда на Европейския съюз: решение от 14 септември 2006 г., Centro di Musicologia Walter Stauffer, C-386/04; решение от 27 януари 2009 г., Persche, C-318/07; решение от 10 февруари 2011 г., Missionswerk, C-25/10.

²⁸ Решение от 14 септември 2006 г., Centro di Musicologia Walter Stauffer, C-386/04; решение от 27 януари 2009 г., Persche, C-318/07; решение от 10 февруари 2011 г., Missionswerk, C-25/10.

²⁹ Процесът, чрез който националните данъчни органи предприемат мерки за признаване на еквивалентността на организация с общественополезна цел, установена в друга държава — членки на ЕС.

³⁰ Вж. Европейска комисия, *Social enterprises and their ecosystems in Europe - Comparative synthesis report* (Социалните предприятия и техните екосистеми в Европа — Сравнителен обобщаващ доклад), изготвен от Borzaga C., Galera G., Franchini B., Chiomento S., Nogales R. и Carini C., Люксембург, 2020 г.

специално благоприятно третиране³¹. Успешните реформи биха могли да послужат като вдъхновение за други държави членки.

Комисията разработи редица инструменти и ресурси в подкрепа на държавите членки и на взаимното обучение между създателите на политики. Заедно с Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) тя подготвя насоки относно подходящите правни уредби за социалните предприятия, които ще бъдат публикувани през 2022 г. Освен това наскоро Комисията публикува ръководство и набор от добри практики в областта на социално отговорното възлагане на обществени поръчки³². Всички тези материали и натрупаният опит могат да помогнат на държавите членки да подобрят своите национални и регионални уредби. Държавите членки също така имат възможност да получат съобразена с нуждите експертна помощ чрез Инструмента за техническа подкрепа.

Комисията ще насърчава взаимното обучение и ще предоставя насоки и подкрепа на държавите членки чрез:

- **организиране на уебинари и работни семинари за държавни служители**, считано от 2022 г., **въз основа на описване, събиране и обмен на добри практики** във връзка с различни области на политиката, например държавна помощ, данъчно облагане, социални инвестиции, прехвърляне на предприятия на служители, етикети и системи за сертифициране, измерване на социалното въздействие;
- **публикуване на насоки относно съответните рамки за данъчно облагане на субектите от сферата на социалната икономика** въз основа на наличните анализи и данни, предоставени от органите на държавите членки и от заинтересованите страни от сферата на социалната икономика;
- **публикуване на насоки за поясняване на съществуващите правила относно данъчното третиране на трансграничните дарения с общественополезна цел**, които се прилагат по отношение на фондациите и сдруженията, и за поясняване на прилагането на принципа на недискриминация заедно с държавите членки;
- **стартиране на проучване относно националните етикети/схеми за сертифициране в сферата на социалната икономика**, с което ще бъдат описани съществуващите етикети и схеми в държавите членки и ще бъдат идентифицирани добри практики и общи характеристики и критерии. Комисията също така ще положи усилия за осигуряването на общ подход и насоки за държавите членки и за проучването на възможността за доброволно взаимно признаване.

При изпълнението на тези действия, с цел да се осигури всеобхватен подход към социалната икономика и да се улесни равномерното ѝ развитие в държавите — членки и регионите на ЕС, **през 2023 г. Комисията ще предложи препоръка на Съвета относно развитието на рамковите условия в сферата на социалната икономика**. По този начин:

³¹ Например френското „основано на солидарност предприятие в полза на обществото“ (ESUS) и статутът на „социално предприятие“, въведен от България, Италия, Румъния и Словакия.

³² https://ec.europa.eu/info/policies/public-procurement/tools-public-buyers/social-procurement_bg

- създателите на политики ще бъдат поканени да адаптират по-добре политическата рамка и правната уредба към нуждите на субектите от сферата на социалната икономика;
- ще бъдат осигурени препоръки във връзка със специфични политики, като например политиката в областта на заетостта, държавната помощ, обществените поръчки, данъчното облагане, научните изследвания, образованието, уменията и обучението, полагането на грижи и социалните услуги, предоставянето на финансова и нефинансова подкрепа, съобразена с всички етапи от жизнения цикъл на предприятията, и статистиката;
- ще бъде изтъкнато как съвместната дейност на институционалните структури и заинтересованите страни може да улесни работата на субектите от сферата на социалната икономика.

3.2. Социална икономика и държавна помощ

Публичната финансова подкрепа изпълнява важна роля за подпомагане на създаването и развитието на участниците в социалната икономика. Контролът върху държавната помощ има за цел да се поддържа баланс между тази подкрепа и лоялната конкуренция. По отношение на заинтересованите страни от сферата на социалната икономика се открояват няколко предизвикателства и възможности.

Един от проблемите е, че публичните органи и получателите често не се възползват максимално от съществуващите възможности за държавна помощ. Заинтересованите страни съобщават, че публичните органи често ограничават ненужно размера на помощта, която предоставят на социалните предприятия, до общия праг *de minimis* (200 000 EUR за период от 3 години) и не разглеждат други възможности, които биха били в съответствие с правилата за държавна помощ, като например регионална помощ, мерки за рисково финансиране или помощ за наемане на работници в неравностойно положение, при които максималният размер на помощта като цяло е по-висок.

Освен това съществуващите правила на ЕС по отношение на **услугите от общ икономически интерес (УОИИ)**³³ създават значителни възможности за държавна помощ. Субектите могат да се възползват от тази гъвкавост само ако им е възложена конкретна задача, т.е. УОИИ. Публичните органи обаче невинаги използват пълноценно тази възможност, например във връзка с дейностите на социалните предприятия, насочени към осигуряването на работни места за уязвими лица. Поради това Комисията ще улесни достъпа до съответните насоки относно държавната помощ и ще обхване тази тема в уебинарите и работните семинари, които ще организира (вж. част 3.1).

Вторият проблем, за който съобщават заинтересованите страни от сферата на социалната икономика, е, че размерът на съществуващата държавна помощ, достъпна за тях, невинаги е адекватен, по-специално що се отнася до помощта за достъп до финансиране и субсидиите за наемане на работници в неравностойно положение, които са регламентирани от **Общия регламент за групово**

³³ По-специално Решение 2012/21/ЕС на Комисията от 20 декември 2011 г. относно прилагането на член 106, параграф 2 от Договора за функционирането на Европейския съюз за държавната помощ под формата на компенсация за обществена услуга, предоставена на определени предприятия, натоварени с извършването на услуги от общ икономически интерес.

освобождаване (ОРГО)³⁴. В действителност съществуват доказателства, че като цяло социалните предприятия срещат по-големи трудности при достъпа до финансиране в сравнение с обикновените предприятия (вж. раздел 4.2).

При преразглеждането на ОРГО, което ще се извърши с оглед на изтичането му в края на 2023 г., **Комисията ще проучи дали наличните доказателства оправдават облекчаването на правилата по отношение на помощта за достъпа на социалните предприятия до финансиране и на помощта за наемане на работници в неравностойно положение или работници в силно неравностойно положение.**

Комисията призовава държавите членки да използват по-добре свободата си на преценка при определянето на УОИИ, когато това е целесъобразно, с цел да се даде възможност да бъдат обхванати и отговарящите на условията дейности, извършвани от социални предприятия. Освен това държавите членки следва да продължат да инвестират в обучението и в изграждането на капацитет за своите администрации с цел повишаване на степента на запознатост с правилата относно държавната помощ.

3.3. По-добър достъп до пазарите: социално отговорно възлагане на обществени поръчки

Доставката на стоки и услуги и сътрудничеството с публичните органи и с традиционните предприятия са от ключово значение за развитието на социалната икономика. По този начин се генерират приходи и субектите от сферата на социалната икономика получават възможност да станат финансово независими. Тъй като **обществените поръчки представляват 14 % от европейския БВП**³⁵, те до голяма степен се признават като ключов инструмент на политиката, чрез който може да се подпомогне развитието на социалната икономика и социалните предприятия³⁶.

Преразглеждането през 2014 г. на правилата на ЕС за обществените поръчки³⁷ създаде много възможности за публичните органи на всички равнища да използват обществените поръчки като средство за постигане на различни цели на политиката, включително за насърчаване на опазването на околната среда и за преследване на социални цели. Например в правилата изрично се посочва, че социалните аспекти са сред факторите, които могат да бъдат включени в критериите за възлагане въз основа на критерия за „икономически най-изгодна оферта“. Оттогава насам Комисията предприе няколко инициативи за повишаване на осведомеността относно добавената стойност на екологосъобразните и социално отговорни обществени поръчки, за осигуряване на насоки и за разпространение на

³⁴ Регламент (ЕС) № 651/2014 на Комисията от 17 юни 2014 г. за обявяване на някои категории помощи за съвместими с вътрешния пазар в приложение на членове 107 и 108 от Договора.

³⁵ Вж. COM(2017) 572 final, стр. 3.

³⁶ Varga E., *How Public Procurement Can Spur the Social Economy* (Как обществените поръчки могат да стимулират социалната икономика), Stanford Social Innovation Review, 2021 г.

³⁷ Директива 2014/24/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 февруари 2014 г. за обществените поръчки и за отмяна на Директива 2004/18/ЕО.

добри практики. Например наскоро Комисията публикува преработена версия на ръководството „Социално отговорни покупки“³⁸ с практически съвети и примери.

През последните години някои местни и регионални органи и някои градове осъзнаха силата на стратегическите обществени поръчки за реагиране на обществените предизвикателства/нужди и за стимулиране на системна промяна. **Повечето обществени поръчки обаче продължават да се възлагат единствено въз основа на критерия за цена**, а социално отговорните обществени поръчки все още са много по-слабо познати и развити в сравнение с екологосъобразните обществени поръчки. Комисията ще увеличи усилията си за изтъкване на конкретните ползи и начини за използване на процедурите за възлагане на обществени поръчки и концесии, така че да бъдат постигнати целите на трудовата и социалната политика, да бъдат подобрени условията на труд и да се предоставят висококачествени социални услуги.

Успоредно с това е важно да се увеличи капацитетът на субектите от сферата на социалната икономика да участват в тръжни процедури за възлагане на обществени поръчки и да се улесни достъпът на участниците от тази сфера до частни поръчки. Взаимодействията с традиционните предприятия помагат на предприятията от сферата на социалната икономика да се развиват и разрастват, като това сътрудничество се повишава. Въпреки това има възможност за по-систематично интегриране във веригите за създаване на стойност на традиционните предприятия и за партньорство с тях с цел съвместно представяне на оферти за обществени поръчки, включително чрез пилотно провеждане на нови проекти в рамките на програмата за единния пазар.

Комисията:

- **ще увеличи усилията си за повишаване на осведомеността, насърчаване на обмена на добри практики и обучение както на длъжностните лица в областта на обществените поръчки, така и на субектите от сферата на социалната икономика** как да използват процедурите за възлагане на обществени поръчки и концесии за постигане на целите на социалната политика. За тази цел в държавите членки ще бъдат организирани работни семинари;
- **през 2022 г. ще стартира нова инициатива в рамките на програмата за единния пазар в подкрепа на създаването на местни и регионални партньорства** между субектите от сферата на социалната икономика и традиционните предприятия, с което ще се създадат условия за пазар за „социално отговорни покупки“ между предприятията;
- **ще засили използването на социални клаузи в собствените процедури на Комисията за възлагане на обществени поръчки**, когато това е възможно.

Освен това Комисията ще публикува доклад за засилване на използването на социално отговорни обществени поръчки в държавите членки.

Комисията призовава държавите членки и останалите компетентни публични органи да насърчават и наблюдават използването на социално отговорни обществени поръчки на тяхната територия в сътрудничество със заинтересованите страни от сферата на социалната икономика.

³⁸ <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/45767?locale=bg>

3.4. Насърчаване на социалната икономика на регионално и местно равнище

Бизнес моделите на социалната икономика генерират стойност за местните икономики и общества, като насърчават тяхното приобщаване, издръжливост и устойчивост. Те се характеризират със силни местни корени и основната им цел е да служат на общността, в която са установени, като задържат населението, икономическите дейности и приходите на местно равнище. По този начин тези бизнес модели допринасят за стимулиране на местното икономическо развитие в сектори, които са от особено значение за регионите, например в селските райони, във връзка със селското стопанство и производството на биологични храни или синята икономика. Те насърчават изграждането на къси вериги за създаване на стойност, като улесняват местното производство и потребление и подкрепят действията в областта на климата и кръговата икономика. Тези бизнес модели допринасят и за предоставянето на социални услуги, които често са ограничени в селските и по-отдалечените райони.

Както беше обявено в **Дългосрочната визия за селските райони на ЕС**³⁹, Комисията ще предприеме редица действия, които ще дадат възможност на предприемачите и малките предприятия да се преместят в селските райони и да допринесат за адаптирането им към променящата се икономическа среда, да осигурят възможности за новаторски бизнес практики, да си сътрудничат и да създават клъстери, както и да развиват нови сектори на икономиката. Ще бъде поставен специален акцент върху късите вериги за доставки на продукти на хранително-вкусовата промишленост, които осигуряват пряка връзка между производителите и потребителите, и в допълнение ще бъдат предприети действия за създаване на възможности за заетост и обучение за младите хора и за устойчиво развитие на биоикономиката.

Множество регионални и местни органи в Европа разполагат с правомощия за разработване на стратегии и инструменти в подкрепа на развитието на местните и регионалните екосистеми в сферата на социалната икономика. Налице е възможност за по-добро оползотворяване на този потенциал⁴⁰.

Обменът и сътрудничеството между регионалните и местните органи представляват ефективен начин за подобряване на взаимното обучение в сферата на социалната икономика. Това е особено вярно за трансграничното сътрудничество. **Предоставя се подкрепа по линия на Европейския социален фонд плюс (ЕСФ+), Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР) и Фонда за справедлив преход**, с която да се помогне на местните и регионалните органи да задълбочат сътрудничеството си с участниците в социалната икономика, включително като част от стратегиите за интелигентна специализация. Чрез **Платформата за справедлив преход** се осигурява активна платформа за обмен за всички заинтересовани страни в регионите, които са особено тежко засегнати от прехода към неутралност по отношение на климата, включително участниците в

³⁹ COM(2021) 345 final.

⁴⁰ ОИСР, *Regional Strategies for the Social Economy: Examples from France, Spain, Sweden and Poland* (Регионални стратегии за социалната икономика: примери от Франция, Испания, Швеция и Полша), Париж, 2020 г.

социалната икономика⁴¹. Освен това Комисията подкрепя взаимното обучение, сътрудничеството и изграждането на общности между регионите и местните органи. Например инициативата „Европейски региони на социалната икономика“ и мисиите за социална икономика⁴² повишиха видимостта на социалната икономика на местно равнище и подкрепиха финансово организирането на сесии за взаимно обучение с местните органи и заинтересованите страни от сферата на социалната икономика. Тази дейност се подкрепя допълнително от местни инициативи като Споразумението на кметовете от ЕС.

Комисията ще доразвие тези инициативи в подкрепа на транснационалното сътрудничество с акцент върху създаването на условия за справедлив екологичен и цифров преход (вж. раздел 4.3). Тя също така ще **насърчи използването на програмата „Interreg Европа“ и партньорството за интелигентна специализация в полза на социалната икономика**⁴³ с цел насърчаване на трансграничния и междурегионалния обмен.

Комисията:

- ще подкрепя държавите членки и заинтересованите страни с цел стимулиране на социалната икономика и социалните иновации в селските райони чрез бъдещата мрежа на ЕС за общата селскостопанска политика и ще интегрира още повече клъстерите за социални и екологични иновации (CSEI)⁴⁴ в европейската промишлена политика за клъстерите с цел осигуряване на насоки, подкрепа за научните изследвания и изграждането на нов капацитет, обмен на добри практики и трансгранична работа в мрежа;
- ще разшири Европейската мрежа на градовете и регионите за социална икономика с цел укрепване на нови регионални и местни партньорства, и по-специално за стимулиране на цифровия и екологичния преход в териториите;
- ще засили работата в мрежа между предприятията в селските райони чрез мрежата Enterprise Europe и чрез покани за междурегионално сътрудничество посредством европейските мисии за социална икономика. В рамките на Дългосрочната визия за селските райони ще бъде поставен специален акцент върху предприемачеството и социалната икономика в селските райони.

Комисията призовава държавите членки да създадат местни звена за контакт в сферата на социалната икономика, които да изпълняват ролята на посланици на социалната икономика, да предоставят партньорска подкрепа, да улесняват

⁴¹ Вж. https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal/finance-and-green-deal/just-transition-mechanism/just-transition-platform_bg

⁴² Вж. https://ec.europa.eu/growth/sectors/social-economy-eu_en

⁴³ Вж. <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/social-economy>

⁴⁴ CSEI обединяват субекти от сферата на социалната икономика, местни органи и образователни и научноизследователски институции в съвместно управлявана структура или проект. Те си сътрудничат в определен географски район с цел подобряване на просперитета в икономическата, социалната и екологичната област на местно равнище. Техните сфери на дейност са разнообразни и варират от кръговата икономика до заетостта и включването в пазара на труда, устойчивото селско стопанство или инкубацията и подпомагането на социалното предприемачество. Вж. https://ec.europa.eu/growth/industry/policy/cluster_en.

достъпа до европейско и национално финансиране и да поддържат връзка с органите, управляващи европейските фондове.

3.5. Насърчаване на социалната икономика на международно равнище

Изменението на климата и влошаването на състоянието на околната среда, демографските промени и икономическите и социалните неравенства представляват глобални предизвикателства. ЕС и някои трети държави споделят общи цели, залегнали в Програмата до 2030 г. за устойчиво развитие. Социалната икономика може да спомогне за постигането на тези цели както в рамките на ЕС, така и извън него. Поради това **действията, обявени в останалите раздели от настоящия план, могат също така да се използват като вдъхновение за осигуряване на подкрепа за социалната икономика в държави извън ЕС.**

Степента на развитие на социалната икономика варира значително в отделните трети държави. Някои от тях се характеризират с дългогодишни традиции в определени области на социалната икономика. Други разполагат с процъфтяващи екосистеми за социални иновации или социални предприятия, но в много държави едва сега започват да възникват модели на социална икономика. Заинтересованите страни могат да извлекат ползи от споделянето на опит и добри практики, което може да спомогне за ускоряването на реформите.

През последното десетилетие **политиката на ЕС за международно сътрудничество подкрепи развитието на социалната икономика.** Например партньорството на ЕС с Международния кооперативен алианс⁴⁵ подобри видимостта на кооперациите и научните изследвания в тази област по целия свят и също така улесни изграждането на капацитет и на мрежи. Комисията също така финансира няколко регионални програми за изграждане на капацитет, чрез които се подкрепят и укрепват социалната икономика и екосистемите за социално предприемачество⁴⁶.

Съществува и възможност за **засилване на диалога и сътрудничеството в областта на социалната икономика с ключови международни партньори** като ОИСР, работната група на ООН за социална и основана на солидарност икономика и Международната организация на труда. Това ще спомогне за повишаване на видимостта на социалната икономика отвъд границите на ЕС и ще позволи по-добро споделяне на наличните насоки и инструменти на политиката, разработени от Европейската комисия, по-специално в сътрудничество с ОИСР. **Комисията ще доразвие тези инициативи и ще работи за допълнително утвърждаване на социалната икономика на международната сцена.**

По-специално Комисията:

- **ще насърчи насочването към социалната икономика и социалното предприемачество в програмите по линия на Инструмента за предприемачествена помощ и Инструмента за съседство, сътрудничество за развитие и международно сътрудничество,** например чрез работа с делегациите на ЕС и публичните органи в държави извън ЕС, така че да се улесни разработването на специални мерки за социалната икономика;

⁴⁵ <https://www.coops4dev.coop/en>

⁴⁶ Например [проектът MedUP!](#) и [проектът Safir](#) в Южното Средиземноморие.

- ще подобри достъпа до финансиране за социалните предприемачи в държавите от Западните Балкани, Източното партньорство и южното съседство чрез стартиране на действия за насърчаване на инициативи на местно равнище и подпомагане на посредниците при разработването на финансови продукти, пригодени към нуждите на субектите от сферата на социалната икономика.

Комисията насърчава публичните органи в държавите извън ЕС да използват свободно достъпните насоки и инструменти на политиката във връзка с социалната икономика, предоставени от Европейската комисия в сътрудничество с ОИСР и МОТ⁴⁷.

4. СЪЗДАВАНЕ НА ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА СУБЕКТИТЕ ОТ СФЕРАТА НА СОЦИАЛНАТА ИКОНОМИКА

4.1. Подкрепа за бизнеса и изграждане на капацитет

Повечето субекти от сферата на социалната икономика се отличават със силно предприемаческо измерение и оказват значителен принос за устойчивия растеж и създаването на работни места. Те участват в обмен на пазара и генерират приходи от продажбата на стоки и услуги. Макар че много от тях желаят да останат малки и местни, възможно е някои да искат да разширят дейността си, така че да обхванат и други пазари в ЕС и извън него. Поради това осигуряването на подкрепа за развитие на бизнеса може да им е от полза с цел разрастване и развитие. В съществуващите схеми за подкрепа обаче невинаги се отчитат специалните характеристики на техните бизнес модели от гледна точка на управлението, разпределението на печалбата, условията на труд и общественото въздействие. Освен това служителите, включително от групи в неравностойно положение, имат значими потребности от повишаване на квалификацията и от преквалификация, аналогично на положението в други сфери на икономиката. В контекста на застаряващата работна сила и нарастващото изтичане на мозъци предаването на знания между поколенията и предприемачеството сред възрастните хора могат да играят важна роля.

Бизнес моделите на социалната икономика могат да повлияят и да окажат странични ефекти върху традиционния бизнес. Все по-голям брой традиционни предприятия се доближават до целите на социалната икономика. Например корпорациите с по-високи стандарти за цели (benefit corporations) и предприятията, които оказват положително обществено въздействие (impact enterprises), включват устойчиви амбиции в своите цели, докато други предприятия приемат *ad hoc* мерки за повишаване на прозрачността и за по-активно сътрудничество с общностите. Това и постепенното включване на критерии за екологичното, социалното и корпоративното управление (ESG) в управлението на традиционните предприятия

⁴⁷ Например политически обзори по теми, свързани със социалната икономика, международни ръководства относно правните форми и измерването на социалното въздействие и инструмент за оценка с цел по-добро предприемачество, насочен към създаването на политики, вж. <https://www.oecd.org/cfe/leed/social-economy/social-entrepreneurship.htm>. МОТ публикува информационно ръководство към [Препоръка № 193 на МОТ](#) относно насърчаването на кооперациите и ще посвети изданието за 2022 г. на Международната конференция по труда (МКТ) на темата „Социална и основана на солидарност икономика (СОСИ) за ориентирано към човека бъдеще в сферата на труда“.

и в инвестиционните политики на финансовите институции и инвестиционните фондове създават нови възможности за сътрудничество и взаимно обогатяване, както и за достъп до нови пазари. Комисията също така ще засили **взаимодействието между субектите от сферата на социалната икономика и традиционните предприятия** чрез утвърждаване на най-добрите практики, например в областта на т.нар. социално „интрапредприемачество“⁴⁸.

Като се има предвид **трансверсалният характер на социалната икономика**, схемите, насочени към иновациите, готовността за инвестиции, интернационализацията на бизнеса, развитието на селските райони и кръговата икономика, са от значение за субектите от сферата на социалната икономика, въпреки че често са насочени към МСП като цяло⁴⁹. Въпреки това се отчита тенденция съответната информация да бъде разпръсната и трудна за използване. Дори когато съществуват специални инициативи, заинтересованите страни от сферата на социалната икономика често не са достатъчно добре осведомени за тях или ги намират за сложни. Представителните мрежи и мрежите за предприемачество могат да окажат помощ, но не във всички държави съществуват такива мрежи.

Работният документ на службите на Комисията, придружаващ настоящия план за действие⁵⁰, съдържа преглед на съответните програми на ЕС и на финансирането от ЕС за периода 2021—2027 г. Финансирането от ЕС, например по линия на фондовете на европейската политика на сближаване, се извършва на национално и регионално равнище. Налице са допълнителни източници на финансиране на национално, регионално и местно равнище, както и от частни заинтересовани страни. Ориентирането в тази обстановка може да бъде трудна задача, особено за малките субекти.

Поради това Комисията:

- в рамките на Пакта за умения **ще улесни създаването на партньорство за умения**, насочено към промишлената екосистема „Икономика на близостта и социална икономика“, в контекста на Програмата за умения и актуализираната промишлена стратегия на ЕС. От 2022 г. нататък ще бъдат създадени специални центрове за работа в мрежа и за знания, насоки и ресурси, така че подписалите пакта страни да се подкрепят в усилията им да предлагат възможности за повишаване на квалификацията и за преквалификация на хората в трудоспособна възраст;
- **ще стимулира разрастването и ще насърчава интернационализацията на социалната икономика** чрез мобилизиране на мрежи за подкрепа на бизнеса и платформи за партньорство на европейско равнище, като например мрежата Enterprise Europe⁵¹ и Европейската платформа за сътрудничество между клъстери⁵²;

⁴⁸ Вж. например: <https://www.leagueofintrapreneurs.com/>

⁴⁹ Повечето субекти от сферата на социалната икономика са МСП.

⁵⁰ SWD(2021) 373, раздел 5.

⁵¹ <https://een.ec.europa.eu/>

⁵² <https://clustercollaboration.eu>

– през 2023 г. ще стартира нов единен портал на ЕС за социалната икономика, за да осигури ясна отправна точка за заинтересованите страни от сферата на социалната икономика, за други заинтересовани участници и за физически лица, търсещи информация относно съответното финансиране от ЕС и политиките, мрежите/платформите и инициативите на ЕС. Порталът ще опрости достъпа до съществуващата подкрепа и ще повиши осведомеността относно действията на ЕС в тази област. Освен това той ще улесни достъпа до съответните инициативи за изграждане на капацитет и ще осигури конкретни насоки относно възможностите за финансиране от ЕС (обучение, работни семинари, уебинари, практически ръководства и инструменти).

Насоки относно възможностите за финансиране от ЕС ще бъдат осигурени и чрез консултантския център InvestEU, мрежата Enterprise Europe и информационното бюро на ЕС за социални услуги. За управляващите органи на фондовете на политиката на сближаване има достъпни насоки чрез платформата „fi-compass“⁵³, която осигурява консултативна подкрепа относно финансовите инструменти, използвани в рамките на системата за споделено управление.

С оглед на по-широкообхватното изграждане на капацитет **Комисията ще подкрепи развитието на представителни мрежи на социалната икономика**, по-специално в онези държави — членки на ЕС, в които социалните предприятия и екосистемите в сферата на социалната икономика не са развити до пълния им потенциал.

Комисията призовава държавите членки да насърчат традиционните бизнес инкубатори да разширят подкрепата си за субектите от сферата на социалната икономика, за да се подобрят възможностите за подкрепа на готовността за инвестиции на предприятията. Пилотният проект „По-добър инкубатор“⁵⁴, стартиран от Европейската комисия, може да послужи като вдъхновение.

Повишаване на привлекателността на предприемачеството

Социалното предприемачество и социалната икономика могат да бъдат особено привлекателни сред младите хора, хората с увреждания, хората с мигрантски произход, жените и други недостатъчно представени предприемачи. Интересно е, че процентът на жените предприемачи в социалното предприемачество е по-висок, отколкото в традиционното предприемачество⁵⁵, където жените представляват едва 30 %⁵⁶. Повишаването на осведомеността за тези алтернативни бизнес модели би могло да подобри привлекателността на предприемачеството като цяло и да подпомогне интеграцията на пазара на труда. **По-младите поколения** проявяват голям интерес към устойчивото развитие и в резултат на това социалната икономика може да представлява интерес за тях. През последните години в образователните системи започна по-често да се включва обучение в областта на предприемачеството. Въпреки това бизнес моделите на социалната икономика, включително кооперативните форми, все още далеч не са стандартен компонент

⁵³ <https://www.fi-compass.eu/>

⁵⁴ <https://betterincubation.eu/>

⁵⁵ ОИСР, *Women's Social Entrepreneurship and Innovation* (Социално предприемачество и иновации на жените), Huysentruyt M., Париж, 2014 г.

⁵⁶ <https://www.eib.org/en/publications/why-are-women-entrepreneurs-missing-out-on-funding-executive-summary>

във всички учебни програми и бизнес курсове за обучение в областта на предприемачеството.

Комисията:

- през 2022 г. ще стартира нова академия за политика в областта на младежкото предприемачество по линия на ЕСФ+. Академията ще насърчава младежкото предприемачество, включително за жени предприемачи и за социални предприемачи, като работи със създателите на политики на национално равнище и с мрежите за младежко предприемачество;
- ще насърчава взаимното обучение между предприемачите от сферата на социалната икономика чрез подобро популяризиране на програмата „Еразъм за млади предприемачи“⁵⁷ сред заинтересованите страни от сферата на социалната икономика.

Комисията ще проучи начини за насърчаване на полезните взаимодействия между различните програми за финансиране от ЕС, така че да се идентифицират успешни проекти, които евентуално биха могли да се разраснат до социални предприятия.

Комисията призовава висшите учебни заведения да използват пълноценно европейските инструменти, като например инициативата за мрежи от европейски университети⁵⁸, за да стимулират социалната икономика и предприемачество.

4.2. Подобряване на достъпа до финансиране

Според оценките през програмния период 2014—2020 г. от бюджета на ЕС са били мобилизирани най-малко 2,5 милиарда евро в подкрепа на социалната икономика⁵⁹. Като цяло **амбицията на Комисията е да увеличи равнището на подкрепа за периода 2021—2027 г.** Очаква се да бъдат мобилизирани повече инвестиции благодарение на очаквания по-висок мултипликативен ефект на InvestEU и на засилената подкрепа за социалното въздействие и за иновациите. Други програми на ЕС ще предлагат специална или непряка подкрепа за социалната икономика; те включват например направлението „Заетост и социални иновации“ на Европейския социален фонд плюс, програмата „Хоризонт Европа“, програмата за единния пазар, „Еразъм+“, Европейския корпус за солидарност, „Творческа Европа“ и програмата LIFE. На национално равнище финансирането от ЕС ще бъде достъпно по-специално чрез фондовете на политиката на сближаване и чрез Механизма за възстановяване и устойчивост.

След целевата подкрепа, предоставена на равнището на ЕС и на национално равнище, по-специално чрез Програмата на ЕС за заетост и социални иновации (EaSI)⁶⁰, повече посредници и инвеститори са осведомени относно субектите от

⁵⁷ <https://www.erasmus-entrepreneurs.eu/index.php?lan=bg>

⁵⁸ https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/european-education-area/european-universities-initiative_bg

⁵⁹ Тази приблизителна оценка отразява само подкрепата, предназначена за социалната икономика. Полза за социалната икономика е била извлечена и от други широкообхватни мерки на ЕС (например подкрепа за МСП или за иновации), но те не са отразени в посочените суми.

⁶⁰ В рамките на Програмата EaSI за периода 2014—2020 г. беше стартиран всеобхватен пакет от мерки, насочени към осигуряване на достъп до финансиране за социалните предприятия. Подкрепата включваше гаранции по заеми, капиталови инвестиции за изграждане на

сферата на социалната икономика, включително социалните предприятия, и предоставят подлежащо на връщане финансиране и подкрепа за развитие на бизнеса, така че да отговорят на техните нужди. Етичните банки изпълняват важна роля в това отношение. Освен това етикетът „Европейски фондове за социално предприемачество“ (EuSEF)⁶¹ позволи на инвеститорите лесно да идентифицират фондовете, които инвестират в социални предприятия. След финансовата криза от 2008 г. секторът на микрофинансирането също отчете значителен ръст в ЕС и съседните държави. Много институции за микрофинансиране са част от социалната икономика със специална социална мисия за подпомагане на лица от уязвими групи и със затруднен достъп до традиционната банкова система, така че да създават предприятия, като по този начин се разкриват работни места за тях самите и за други хора. Като цяло използването на финансови продукти като гаранции се доказва като ефективен начин за мобилизиране на частно финансиране за социалните предприятия както от традиционните, така и от филантропските инвеститори.

Въпреки това положително развитие анализът на пазарите за финансиране на социални предприятия показва, че в Европа продължава да е налице несъответствие между търсенето и предлагането на подлежащо на възстановяване финансиране за социалните предприятия, което обхваща достъпа както до дългови, така и до капиталови инструменти. Недостигът на финансиране по отношение на социалните предприятия се оценява на почти 1 милиард евро годишно в цяла Европа⁶², докато в областта на микрофинансирането недостигът се оценява на 12,9 милиарда евро годишно за целия ЕС⁶³. Съществуват значителни различия в рамките на държавите и между тях. Като цяло все още има много възможности за подобряване на съобразеното с нуждите предлагане на финансови средства за различните етапи от жизнения цикъл на предприятията (т.е. създаване, започване на стопанска дейност, разрастване).

Поради това Комисията:

- **през 2022 г. ще стартира нови финансови продукти по програмата InvestEU с цел мобилизиране на частно финансиране**, насочено към нуждите на социалните предприятия на различни етапи на развитие. Това ще включва гаранции за осигуряване на достъп до кредитиране за социалните предприятия и микропредприятията, до капиталови и квазикапиталови инвестиции в социалните предприятия и предприятията, които имат за цел постигане на въздействие, както и до капиталови инвестиции във финансовите посредници⁶⁴.

капацитета на финансовите посредници, безвъзмездни средства за изграждане на пазари за социално финансиране и за намаляване на трансакционните разходи за инвестиции, както и консултативна подкрепа.

⁶¹ Регламент (ЕС) № 346/2013 относно европейски фондове за социално предприемачество.

⁶² Европейска комисия, *Social enterprise finance market: analysis and recommendations for delivery options* (Пазарът за финансиране на социални предприятия: анализ и препоръки за варианти за осъществяване), изготвен от Spiess-Knafl W. и Scheck B, Люксембург, 2019 г.

⁶³ Европейска комисия, *Microfinance in the European Union: Market analysis and recommendations for delivery options in 2021-2027* (Микрофинансирането в Европейския съюз: пазарен анализ и препоръки за варианти за осъществяване за периода 2021—2027 г.), Люксембург, 2020 г.

⁶⁴ В допълнение към финансовите продукти, изброени в това действие, Комисията редовно ще оценява пазарните пропуски и неоптималните инвестиционни ситуации, пред които са изправени субектите от сферата на социалната икономика по отношение както на дългови, така и на капиталови инструменти, като при необходимост ще проведе допитване до участниците на

Консултантският център InvestEU ще осигурява подкрепа на финансовите посредници⁶⁵.

Фондациите са част от социалната икономика и също така изпълняват важна роля за осигуряването на финансиране с безвъзмездни средства за социалната икономика, социалните иновации и други цели на политиката на ЕС. Нараства интересът сред филантропските заинтересовани страни към осъществяването на инвестиции, свързани с определени мисии, включително в организации от сферата на социалната икономика. За да се използва този потенциал, **Комисията проучва дали да въведе специални механизми за съвместни инвестиции с фондации и филантропски организации във връзка с целеви области на мисии**, така че да се осигури допълнителен капитал, насочен към устойчивост, приобщаване, социални иновации, жилищно настаняване и преодоляване на бездомничеството, медиен плурализъм и развитие на екосистеми със социално въздействие. В своя план за действие в областта на медиите и аудио-визуалния сектор⁶⁶ Комисията вече обяви създаването на пилотен капиталов инструмент чрез програмата InvestEU в подкрепа на сектора на информационните медии.

В зависимост от пазарния интерес консултантският център InvestEU може да подпомогне създаването на трансгранични инвестиционни платформи, които да обединят партньори, заинтересовани от осъществяването на инвестиции в социалната икономика.

В допълнение към посоченото по-горе ключово действие Комисията:

- в сътрудничество с партньорите по изпълнението на InvestEU **ще гарантира, че потенциалните бенефициери лесно могат да идентифицират финансовите посредници по линия на InvestEU, които отпускат финансови средства на социални предприятия**, включително чрез портала InvestEU и Портала за социална икономика;
- **ще допълни финансовите инструменти с подкрепа под формата на безвъзмездни средства за изграждане на пазари за финансиране на социалните предприятия** в Европа, като подпомогне създаването на нови финансови инструменти и програми за готовност за инвестиции;
- **ще допълни инструментите за капиталови инвестиции с подкрепа под формата на безвъзмездни средства**, насочени към намаляване на трансакционните разходи за инвестиции в рисков капитал в социалните предприятия;
- **ще подкрепи мрежите на ЕС, осъществяващи дейност в областта на микрофинансирането и финансирането на социални предприятия**, с цел да се повиши осведомеността и насочването към достъпното финансиране от ЕС,

пазара и ако резултатите от него са категорични, ще разработи иновативни пилотни финансови продукти.

⁶⁵ Допустимите финансови посредници са изброени в раздел 6.4.2.1. от Делегиран регламент (ЕС) 2021/1078 на Комисията от 14 април 2021 г. за определяне на инвестиционните насоки за фонд InvestEU.

⁶⁶ COM(2020) 784 final.

да се подобри капацитетът на членуващите организации и да се осигурят научни изследвания и данни.

В допълнение към разработването на нови инструменти държавите членки разполагат с възможността да въведат системни мерки за увеличаване на наличното финансиране. Съществуващите инициативи включват възможността служителите да правят вноски в социално ориентирани пенсионни фондове и спестовни схеми.

Освен това **по-доброто разбиране и възприемане на методологиите за измерване на социалното въздействие** могат да улеснят субектите от сферата на социалната икономика при оповестяването на постигнатото въздействие и при осъществяването на достъп до финансиране, което има за цел постигане на въздействие. Съществуват множество методологии, но субектите от сферата на социалната икономика съобщават, че разнообразието от налични инструменти и ресурси може да бъде объркващо и да затруднява ориентирането, особено за по-малките субекти или тези с ограничен опит. Подходите за измерване на социалното въздействие следва да бъдат добре обмислени, пропорционални и адаптирани към разнообразието от участници, както и към техния размер и етап на развитие.

Комисията:

- **ще подкрепи разработването на средства за измерване и управление на социалното въздействие** чрез описване и преглед на съществуващите практики и чрез стартиране на обучения за заинтересовани страни от сферата на социалната икономика, така че да се подобри разбирането и да се улесни възприемането на такива практики. Освен това през 2023 г. Комисията ще започне работа със заинтересованите страни по разработването на опростени стандартни методологии за оценка на социалното въздействие, предназначени за участниците в социалната икономика в ЕС.

В проекта на доклад на Платформата за финансиране за устойчиво развитие се посочва, че в условията на пандемия и на нерешени социални въпроси, свързани с устойчивия преход, е важно да се определят икономическите дейности и субекти, които допринасят за постигането на социалните цели. Платформата посочва, че общите насоки за социална таксономия биха могли да повишат прозрачността на инвестициите и да предотвратят т.нар. „изпиране на социалния имидж“. Както се изисква съгласно Регламента относно таксономията и както е посочено в Плана за действие на европейския стълб на социалните права, **Комисията ще изготви доклад относно евентуалното разширяване на таксономията за устойчиво финансиране на ЕС, така че да се обхванат и социалните цели.**

4.3. Повишаване до максимум на приноса на социалната икономика за екологичния и цифровия преход

Европейският съюз се стреми да се превърне в първия неутрален по отношение на климата континент до 2050 г., като същевременно никой няма да бъде изоставен. Тази цел и необходимостта от преустановяване на загубата на биологично разнообразие, намаляване на замърсяването и подобряване на устойчивото използване на природните ресурси са залегнали в основата на Европейския зелен пакт. Комисията предложи набор от законодателни мерки⁶⁷ за намаляване на

⁶⁷ COM(2021) 550 final.

емисиите на парникови газове с най-малко 55 % до 2030 г. в сравнение с нивата от 1990 г. Освен това като част от Европейския зелен пакт Комисията стартира Европейския пакт за климата⁶⁸ в подкрепа на ангажиментите на гражданите и организациите в областта на климата, които водят до преки ползи и в сферата на социалната икономика.

Освен това европейският цифров преход има за цел да предостави повече възможности за хората и предприятията за осъществяване на едно ориентирано към човека, устойчиво и изпълнено с по-голям просперитет цифрово бъдеще⁶⁹. По-специално една от целите на плана за действие на Европейския стълб на социалните права е най-малко 80 % от хората на възраст 16—74 години да притежават основни цифрови умения.

Социалната икономика допринася за екологичния преход чрез разработване на устойчиви практики, стоки и услуги за промишлено развитие, например в областта на кръговата икономика, биологичното земеделие, енергията от възобновяеми източници, жилищното настаняване и мобилността. По този начин се повишава и приемливостта на промените в поведението, които допринасят за смекчаване на последиците от изменението на климата. **Много от тези решения са приобщаващи, като са насочени към хората, засегнати най-тежко от екологичния преход, или онези, които срещат повече трудности при адаптирането към него,** например чрез обучение и преквалификация на работниците, чрез осигуряване на възможности за работа в области, в които се полагат усилия за опазване на околната среда, както и чрез разработване на продукти и услуги, които отговарят на потребностите на местните общности. Това е изключително важен принос, тъй като областта на адаптирането получава твърде малко внимание от страна на търговските предприятия.

Субекти от сферата на социалната икономика, които се стремят да постигнат както социално, така и екологично въздействие, съобщават за необходимостта от подкрепа за идентифициране и възприемане на по-екологосъобразни практики и изграждане на капацитет и знания, включително относно възможностите за финансиране за екологични цели.

По аналогичен начин социалната икономика е важен поддръжник на справедливия и приобщаващ цифров преход. Например участниците в социалната икономика, които прилагат подхода „Tech4good“, внедряват цифрови технологии (например технологиите на разпределения регистър, големите информационни масиви, изкуствения интелект, помощните технологии) за постигане на екологично или социално въздействие⁷⁰. В рамките на социалната икономика възникват нови цифрови бизнес модели, например в икономиката на сътрудничеството и основаната на платформи икономика. Кооперациите на платформи са пример за основани на участието предприятия, които използват цифрови платформи за улесняване на ангажираността на гражданите и за продажба на стоки и услуги, произведени на местно равнище, с цел постигане на по-добри условия на труд за своите членове. В по-общ план цифровите технологии могат да

⁶⁸ COM(2020) 788 final.

⁶⁹ COM(2021) 118 final.

⁷⁰ Calderini M., Chiodo V., Gerli F., Pasi G., *Social-Tech Entrepreneurs: Building Blocks of a New Social Economy* (Социално-технически предприемачи: градивни елементи на нова социална икономика), Stanford Social Innovation Review, 2021 г.

действат като лост и да улеснят възпроизвеждането и разрастването на успешни инициативи от сферата на социалната икономика в държавите членки и на единния пазар. Освен това цифровите технологии могат да спомогнат за подобряване на работните процеси в субектите от сферата на социалната икономика. Обработката, управлението и събирането на данни все още не са широко разпространени практики сред субектите от сферата на социалната икономика. Същевременно новаторските цифрови социални предприятия създават условия за осъществяването на цифров преход, като правят технологиите приспособими, финансово приемливи и достъпни, например чрез общи цифрови данни и технологии с отворен код.

Създаването на условия, в които бизнес моделите на социалната икономика да функционират като фактори на екологичния преход, и задоволяването на потребностите на субектите от сферата на социалната икономика от гледна точка на навлизането на цифровите технологии, приобщаващите технологични решения и достъпа до данни ще бъдат от основно значение за тяхното възстановяване след COVID и за дългосрочната им устойчивост.

Комисията:

- **ще създаде пътека за преход за промишлената екосистема „Икономика на близостта и социална икономика“**, така че да се постигне напредък в работата с публичните органи и заинтересованите страни за укрепване и по-голяма устойчивост на екосистемата на социалната икономика в рамките на екологичния и цифровия преход. Пътеката за преход ще допринесе и за изпълнението на плана за действие в тази област⁷¹;
- **ще подкрепи транснационалното сътрудничество с цел повишаване на капацитета на социалната икономика за възприемане и разработване на по-екологосъобразни практики, продукти и услуги, както и с цел подобряване на цифровия капацитет на субектите от сферата на социалната икономика;**
- **ще стартира действие за иновативно финансиране в лабораторията за новия европейски „Баухаус“** с цел създаване на пилотен проект за мобилизиране на филантропски вноски;
- **ще разработи кодекс за поведение относно използването и управлението на данни в сферата на социалната икономика в сътрудничество със заинтересованите страни**, за да се подпомогне внедряването на данни и технологии.

Освен това Комисията ще **гарантира, че съответните структури за подкрепа на бизнеса на европейско равнище споделят опит относно начините за предоставяне на съобразена с нуждите подкрепа на субектите от сферата на социалната икономика**. Това ще включва Ускорителя за цифрова трансформация в рамките на програмата за европейски цифрови иновационни центрове и мрежата Enterprise Europe.

Тъй като социалната икономика се характеризира със силни местни корени, съществува възможност публичните органи, гражданското общество,

⁷¹ Вж. SWD(2021) 982.

заинтересованите страни от сферата на социалната икономика и традиционните предприятия да създадат местни зелени пактове и да обединят ресурсите си за инвестиции и иновации на местно и регионално равнище, така че да се гарантира справедлив преход с ползи на местно равнище.

Комисията:

- **ще работи заедно с градовете за създаване на местни зелени пактове или зелени действия на гражданите** чрез засилване на участието на заинтересованите страни и общностите от сферата на социалната икономика в Споразумението на кметовете от ЕС, Европейската инициатива за градовете, инициативата относно предизвикателствата пред интелигентните градове и инициативата за кръгови градове и региони, Платформата за справедлив преход, новия европейски „Баухаус“ и Европейския пакт за климата.

Приносът на социалната икономика е особено значим за развитието на кръговата икономика⁷², където тя въвежда първи по рода си дейности и бизнес модели, чрез които стойността на продуктите и материалите се запазва възможно най-дълго, отпадъците се намаляват, на гражданите се осигуряват възможности за икономии на разходите и се създават работни места на местно равнище, по-специално в сферата на дейностите, свързани с ремонт, повторно използване и рециклиране. Този потенциал може да бъде насърчен допълнително чрез повишаване на осведомеността относно възможностите за по-масово внедряване на тези практики и чрез укрепване на партньорствата с традиционните предприятия в рамките на веригите за създаване на стойност, както и чрез публично-частни партньорства с участието на публични органи, научноизследователски институти, промишлеността и субекти от сферата на социалната икономика.

Комисията:

- **ще публикува насоки относно начините за подкрепа на внедряването и на партньорствата за кръговата икономика между социалните предприятия и други участници, включително традиционните предприятия**, и ще повиши осведомеността относно социалната икономика в контекста на Европейската платформа на заинтересованите страни в областта на кръговата икономика, мрежата Enterprise Europe и други мрежи.

Партньорите от сферата на социалната икономика изпълняват ключова роля при осигуряването на социални и кооперативни жилища и на стратегии за градско развитие. В тази връзка те са принудени да работят в условията на недостиг на инвестиции в размер на 57 милиарда евро годишно⁷³, което оказва отрицателни последици по отношение на осигуряването на достъп до жилища и екологизирането на жилищния фонд в ЕС. Чрез **Инициативата за достъпни**

⁷² COM(2020) 98 final и предстоящият политически обзор на ОИСП *Supporting the social economy's contribution to the circular economy for a green and inclusive transition* (Подпомагане на приноса на социалната икономика към кръговата икономика за зелен и приобщаващ преход) (очаква се да бъде публикуван в началото на 2022 г.).

⁷³ Европейска комисия, *Boosting Investment in Social Infrastructure in Europe. Report of the High-Level Task Force on Investing in Social Infrastructure in Europe* (Насърчаване на инвестициите в социална инфраструктура в Европа. Доклад на Работната група на високо равнище относно инвестирането в социална инфраструктура в Европа), изготвен от L. Fransen, G. del Bufalo и E. Reviglio, Люксембург, 2018 г.

жилища⁷⁴ Комисията ще увеличи капацитета за саниране на социални и достъпни жилища чрез мобилизиране на междусекторни партньорства с цел провеждане на пилотни проекти в 100 района за саниране и чрез утвърждаване на качествените, подходящи за живеене и достъпни жилища на приемлива цена.

Комисията призовава държавите членки и регионите на ЕС да се насочат към сферата на социалната икономика при разработването на своите стратегии в рамките на екологичния и цифровия преход и да използват по-добре наличното финансиране, за да се създадат условия за екологичния и цифровия преход на социалната икономика.

4.4. Стимулиране на социалните иновации

Социалните иновации предлагат нови начини за производство на стоки, организиране и предоставяне на услуги и нови форми на гражданско участие в отговор на конкретни социални потребности или обществени предизвикателства⁷⁵. Те променят социалните отношения и могат да предложат нови подходи на политиката, които биха могли да доведат до системни промени. Като прилагат подход от долу нагоре, работят в близост до общностите и гражданите и следят отблизо проблемите, пред които са изправени, субектите от сферата на социалната икономика разполагат с капацитет да намират иновативни решения⁷⁶.

През последните години Комисията стартира различни инициативи за насърчаване на социалните иновации (например чрез програмата „Хоризонт 2020“, включително европейския конкурс за социални иновации, програмата EaSI или ЕСФ). Беше предоставена подкрепа и за т.нар. договаряне със социални резултати като начин за експериментиране със социалните иновации и социалното финансиране⁷⁷. Комисията ще продължи да работи по тези инициативи и ще изгради европейска общност от социални иноватори с цел насърчаване на партньорското обучение и съвместните предприемачески начинания, като разшири обхвата на мрежата от участници в европейския конкурс за социални иновации.

Увеличаването на социалните иновации обаче продължава да бъде предизвикателство, включително успешното им възприемане от създателите на политики, намирането на партньори на други територии на национално равнище или в международен план и адаптирането на разработени другаде решения към местните условия. Това води до пропуснати възможности за постигане на системно въздействие и реализиране на пълния потенциал на първоначалната инвестиция (която често включва публично финансиране). Комисията подкрепя създаването на национални центрове за компетентност в областта на социалните иновации с цел да се повиши капацитетът за иновации, включително на участниците в социалната икономика и новите социални предприемачи⁷⁸. Съществува и възможност за задълбочаване на сътрудничеството между публичния сектор, филантропските

⁷⁴ https://ec.europa.eu/growth/sectors/social-economy-eu/affordable-housing-initiative_en

⁷⁵ <https://eusic.challenges.org/the-european-social-innovators-insight-report/> 2021

⁷⁶ Примери могат да бъдат намерени в документа на Европейската комисия *Social innovation: inspirational practices supporting people throughout their lives* (Социалните иновации: вдъхновяващи практики в подкрепа на хората през целия им живот), Люксембург, 2020 г.

⁷⁷ <https://eiah.eib.org/about/initiative-social-outcomes-contracting>

⁷⁸ <https://ec.europa.eu/european-social-fund-plus/bg/socialni-inovacii-i-transnacionalno-strudnistvo>

организации и участниците в социално инвестиране, за да се катализират по-добре наличните ресурси и да се създадат условия за внедряване и възпроизвеждане на социални иновации.

Комисията:

- ще насърчава социалните иновации чрез нов подход към транснационалното сътрудничество в рамките на ЕСФ+. През 2022 г. ще бъде създаден **нов Европейски център за компетентност в областта на социалните иновации**. Той ще организира взаимното обучение и изграждането на капацитет за съответните органи и структури за подкрепа. Освен това ще бъде създадена нова схема за отпускане на безвъзмездни средства с цел улесняване на трансфера и/или увеличаването на социалните иновации;
- **през 2022 г. ще предложи Европейски фонд за катализиране на социални иновации** по линия на програмата „Хоризонт Европа“, който ще работи с гражданите, академичните среди, предприемачите, филантропите, инвеститорите в проекти с въздействие и публичните администратори, така че да се подкрепи възпроизвеждането и увеличаването на успешните социални иновации, за да се постигне напредък по целите на петте мисии на ЕС⁷⁹.

Освен това Комисията ще **отпусне безвъзмездни средства по линия на програмата „Хоризонт Европа“** за повишаване на осведомеността и улесняване на достъпа на социалните предприемачи до ресурсите на общоевропейските, националните, регионалните и местните екосистеми за иновации.

5. ПОВИШАВАНЕ НА ПРИЗНАВАНЕТО НА СОЦИАЛНАТА ИКОНОМИКА И НА НЕЙНИЯ ПОТЕНЦИАЛ

Както се илюстрира от държавите, в които социалната икономика е най-добре развита, повишаването на нейната видимост, включително чрез събирането на подходящи данни и статистическа информация, е от ключово значение за нейното признаване и развитие.

От 2011 г. насам Комисията допринася за повишаване на видимостта и популярността на социалната икономика, социалните предприятия и социалните иновации в целия ЕС чрез различни действия, по-специално във връзка с финансирането или научните изследвания⁸⁰. Освен това публичните органи и заинтересованите страни в държавите членки стартираха интересни инициативи за повишаване на видимостта и разбирането на социалната икономика, включително въвеждането на специални етикети и механизми за сертифициране или провеждането на широкомащабни комуникационни кампании.

Данните показват, че широката общественост, включително младите хора и хората в неравностойно положение, социалните партньори, заинтересованите

⁷⁹ https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/missions-horizon-europe_en.

⁸⁰ Примерите включват етикет за европейските фондове за социално предприемачество (Регламент (ЕС) № 346/2013), проведеното от Европейската комисия през 2020 г. всеобхватно проучване за описване на социалните предприятия и техните екосистеми в Европа, както и европейския конкурс за социални иновации (<https://eusic.challenges.org/>).

страни и финансиращите организации, все още не са достатъчно добре осведомени за положителното въздействие, което оказва социалната икономика⁸¹. Повишаването на видимостта на социалната икономика трябва да остане приоритет, тъй като това се отразява на разработването на подходящи политики за подкрепа и създаването на пазарни възможности. Комисията ще използва настоящия план за действие, за да работи със съответните заинтересовани страни на всички равнища с цел запазване на набраната инерция.

Комисията:

- **ще провежда редовни комуникационни дейности в рамките на дългосрочен комуникационен подход, като се подчертават ролята и специфичните особености на социалната икономика, включително в сътрудничество със заинтересованите страни от сферата на социалната икономика.**

Комисията също така насърчава провеждането на редовни срещи на високо равнище по въпросите на социалната икономика, организирани от държавите членки и други участници.

Наличието на съответните данни и статистическа информация също е от ключово значение за по-доброто разбиране на бизнес моделите на социалната икономика и за гарантирането, че се провежда основана на факти политика. **Съществуващите данни за социалната икономика обаче често са оскъдни, непълни и трудни за съпоставяне.** Например само няколко държави членки са адаптирали своите национални счетоводни системи с оглед на събирането на допълнителни данни (т.нар. „сателитни сметки“) за социалната икономика, въпреки че е достъпна финансова подкрепа от бюджета на ЕС. В резултат на това липсват статистически данни за размера, работната сила, развитието и предизвикателствата, пред които е изправена социалната икономика. На равнището на ЕС бяха проведени няколко дейности за събиране на сравнителни, но неизчерпателни данни, които осигуриха приблизителни оценки, но те ще се нуждаят от актуализиране⁸². Липсват и данни относно потенциалните размер и тежест на филантропските дарения и относно потенциала за привличане на такъв вид частни инвестиции за постигане на напредък в сферата на социалната икономика и по отношение на други цели на политиката на ЕС. Поради това Комисията ще продължи да подкрепя основаните на факти политики чрез описване, събиране и анализ на количествена и качествена информация относно социалната икономика във всички държави членки. Това ще допринесе и за наблюдението на промишлената екосистема „Икономика на близостта и социална икономика“.

Комисията:

⁸¹ Европейска комисия, *Impact of the Commission's Social Business Initiative (SBI) and its follow-up actions* (Въздействие на Инициативата за социалното предприемачество (ИСП) на Комисията и последващите действия във връзка с нея), изготвен от Haarich, S., Holstein, F., Spule, S., Galera, G., Franchini, B., Borzaga, C., Chiomento, S., Spiess-Knafl, W., Scheck, B., Salvatori, G., Luxembourg, 2020 г.

⁸² Вж. например Европейски икономически и социален комитет, *Развитие на социалната икономика в Европейския съюз през последните години*, Monzon J. L. и Chaves R., 2017 г. и Европейска комисия, *Social Enterprises and their ecosystems in Europe – Comparative synthesis report* (Социалните предприятия и техните екосистеми в Европа — Сравнителен обобщаващ доклад), изготвен от Borzaga C., Galera G., Franchini B., Chiomento S., Nogales R. и Carini C., Люксембург, 2020 г.

- ще стартира ново проучване за събиране на количествена и качествена информация относно социалната икономика, което ще обхване всички държави — членки на ЕС;
- ще стартира специално проучване относно филантропските дарения в ЕС.

И накрая, академичният интерес към социалната икономика нарасна, но биха могли да бъдат подобрени диалогът и взаимното обогатяване на идеите с областта на създаването на политики. Комисията ще се стреми да улесни този обмен.

6. БЪДЕЩИ ДЕЙСТВИЯ

През последното десетилетие Комисията предприе значителни стъпки за стимулиране на развитието на социалната икономика и социалните предприятия като част от европейската социална пазарна икономика. Предишните постижения трябва да бъдат консолидирани и засилени, така че ЕС да може да отговори на нуждите и да се възползва от възможностите, произтичащи от демографските предизвикателства и от екологичния и цифровия преход, като същевременно изгради справедлива, приобщаваща и устойчива икономика като дългосрочен отговор на последиците от кризата, предизвикана от COVID-19.

Настоящият план за действие осигурява европейска рамка до 2030 г. с цел допълнителна подкрепа за развитието на социалната икономика. В него се определят редица действия, които трябва да бъдат осъществени във връзка с изпълнението на плана за действие на Европейския стълб на социалните права и постигането на неговите цели в областта на заетостта и намаляването на бедността.

Комисията ще изтъкне потенциала на социалната икономика за създаване на работни места и за насърчаване на социалното сближаване в контекста на процеса на европейския семестър и изпълнението на насоките за заетостта от страна на държавите членки.

Планът за действие беше разработен **в сътрудничество със заинтересованите страни от сферата на социалната икономика** и по аналогичен начин изпълнението му ще изисква тяхната ангажираност и сътрудничество на всички равнища — европейско, национално, регионално и местно, както и международно.

Успешното изпълнение ще зависи и от обединяването на усилията с държавите членки. **Комисията насърчава държавите членки да приемат или актуализират своите стратегии и мерки в областта на социалната икономика в сътрудничество със заинтересованите страни от сферата на социалната икономика.** За тази цел тя ги призовава да определят координатори за социалната икономика в своите институции, които да ръководят техните стратегии, да гарантират създаването на съгласувани политики във всички държавни ведомства, да улесняват достъпа до европейско и национално финансиране и да поддържат връзка с органите, управляващи структурните фондове.

Комисията ще подпомогне държавите членки при определянето на техните стратегии и мерки за социалната икономика и ще подкрепи работата на координаторите за социалната икономика с оглед изпълнението на настоящия план за действие и на последващи действия във връзка с него.

Комисията също така ще работи в тясно партньорство с други институции и органи на ЕС, а именно с Европейския парламент, Комитета на регионите, Европейския икономически и социален комитет и групата на Европейската инвестиционна банка.

Комисията приканва заинтересованите страни от сферата на социалната икономика и институциите и органите на ЕС да подкрепят настоящия план за действие и да допринесат активно за неговото изпълнение с прякото участие на заинтересованите страни от сферата на социалната икономика. Тя ще работи със своята експертна група по въпросите на социалната икономика и социалните предприятия, чийто състав ще бъде подновен в края на настоящия мандат.

Комисията ще извърши преглед на изпълнението на плана за действие през 2025 г. и ще публикува доклад, в който се отчитат напредъкът и новите развития.

ОСНОВНИ ДЕЙСТВИЯ НА КОМИСИЯТА И ГРАФИК ЗА ТЯХНОТО ИЗПЪЛНЕНИЕ

Предложение за препоръка на Съвета относно развитието на рамкови условия за социалната икономика. (вж. раздел 3.1)	2023 г.
Организиране на уебинари и работни семинари за длъжностни лица във връзка с различни области на политиката от значение за социалната икономика. (вж. раздел 3.1)	2022 г., 2023 г.
Стартиране на нова инициатива в рамките на програмата за единния пазар в подкрепа на създаването на местни и регионални партньорства между субектите от сферата на социалната икономика и традиционните предприятия, с което ще се създадат условия за пазар за „социално отговорни покупки“ между предприятията. (вж. раздел 3.3)	2022 г.
Подобряване на достъпа до финансиране за социалните предприемачи в държавите от Западните Балкани, Източното партньорство и южното съседство чрез стартиране на действия за насърчаване на инициативи на местно равнище и подпомагане на посредниците при разработването на финансови продукти, пригодени към нуждите на субектите от сферата на социалната икономика. (вж. раздел 3.5)	2023 г.
Стартиране на нов единен портал на ЕС за социалната икономика с цел да се осигури ясна отправна точка за заинтересованите страни от сферата на социалната икономика, за други заинтересовани участници и за физически лица, търсещи информация относно съответното финансиране от ЕС и политиките и инициативите на ЕС. (вж. раздел 4.1)	2023 г.
Стартиране на нова академия за политика в областта на младежкото предприемачество , която ще насърчава младежкото предприемачество, включително за жени предприемачи и за социални предприемачи, като се работи със създателите на политики на национално равнище и с мрежите за младежко предприемачество. (вж. раздел 4.1)	2022 г.
Стартиране на нови финансови продукти по програмата InvestEU с цел мобилизиране на частно финансиране , насочено към нуждите на социалните предприятия на различни етапи на развитие. (вж. раздел 4.2)	2022 г.
Подкрепа за разработването на средства за измерване и управление на социалното въздействие с цел подпомагане на участниците в социалната икономика в ЕС. (вж. раздел 4.2)	2023 г.
Създаване на пътека за преход за промишлената екосистема „Икономика на близостта и социална икономика“ , така че да се постигне напредък в работата с публичните органи и заинтересованите страни по изпълнението на плана за действие в тази област. (вж. раздел 4.3)	2022 г.
Насърчаване на социалните иновации чрез нов подход към транснационалното сътрудничество по линия на ЕСФ+ и създаване на нов Европейски център за компетентност в областта на социалните иновации. (виж раздел 4.4)	2022 г.